

Иван Вазов

Белимелецът
(Из живота на един разбойник)

Селото Бели Мел стои на една гола рътлина, един час нещо на север от Чипоровци, в бившето Берковско окръжие. Южната му част се пресича от реката Огоста, която извира недалечно из Стара планина, именно из хълбоците на Братков връх. Както казахме, рътлината, на която стои Бели Мел е гола, голи са и всичките пространства, които отиват от нея на север, а по е хубав изгледът към юг. Вълнистите поли и разклонения на Стара планина са покрити в по-голямата си част с гъсти зелени бранища или балталъци, както ги още наричат в Берковско; зелени долинки, прохладни усои, шумести гори, весели речки и поточета оживяват тоя планински край, богат с вина, малини и мрамор... Няма по-приятно нещо за туриста, за поета, за любителя на природата, особено на българската природа, отколкото да пътува на кон из чудните самотии на тоя лабиринт от хубости и благодат божия! Ту се намериш в някоя глуха гора, която ти оставя едва един разкрач широка пътека и в която живеят хайдушки предания – защото тия диви краища са се славили със своите хайдуци в турско време, – ту се озoves в една очарователна, живописна долина, прилична на аркадска идилия; ту газиш бистро поточе и пак се омъкваш в гъста гора, дето се принуждаваш да отпуснеш юздата на коня си и с две ръце да разтваряш надвисналите клоне, за да пробиеш свободен изход за главата си; или се пък спреш да послушаш славеите, които оглашават гората и развеселяват глухите самотии; ту ти се лъсне пак шумящата Огоста и ти възхитен вървиш надлъж по лъкатушните ѝ брегове, додето над зелените върхове на горите ти се мерне, като някоя алпийска вила, усамотено манастирче, което приветливо поглежда към тебе и те кани да се отбиеш в гостоприемната му пазва и да вкусиш половина час от безбурния покой на оградата му. Това е Чипровският манастир „Св. Ив. Рилски“. Влизаш. Среца те почтеният старец-игумен и след първите поздравления бърза да те введе в черквата, дето да се прекръстиш и пуснеш на пангаря приношението си; след това старецът с благоговейно усърдие ти посочва някои зографии на светии, които имат извадени очи, и ти казва, че страшният Пашаджик е извършил това богохулство през Сръбско-турската война; извожда те после навън и те спира в една стаичка, нещо като параклисче. Там до стената са натрупани човешки глави (черепи), които страшно те гледат с големите дупки, дето някога са били очите. Това са мъченици, избити н'ам в каква си война на турци с австрийци през миналия или поминалия век; тия глави са все на богобоязливи християни, но има няколко между тях, които принадлежат на разбойници българи, страшни делии-кръвници, паднали от турски куршум, които братята от

манастира благочестиво вписали в лика на мъчениците за вяра... Вие мислите, че историческите възпоминания на светата обител са се изчерпали с това? Не, старецът ви извежда извън манастиря, докарва ви на една малка, ниска полянка, в подножието на която пенливо тече Огоста; той ви казва, че на тая полянка Кекеров е бил заложил топа си, за да пази теснината, която дава достъп до манастиря на турската войска; топът обаче бил калпав или топчията невест, та при първия и единствен гърмеж гранатата не отишла по-далеко от реката, сиреч паднала на няколко разкрача от устата на топа...

И тогава старецът с насълзени очи ти разправя какво последвало след оттеглянето на Кекерова с четата му и ужасите, на които той е бил свидетел!... А ти слушаш стареца с ушите, а очите и душата ти се скитат възхитени по прекрасните картини около ти...

Разумява се, подобни разходки и посещения на тия диви кътове на планините в Западна България туристът би могъл да направи само по дир Освобождението; защото преди тоя срок тия местности представляваха сериозна опасност за един свободен пътувач, който се отклонява от общите пътища, за да дири в уединените свежата поезия на неопитомената природа. Хайдушки дружини кръстосаха постоянно тия предели и нанасяха страх на търговеца и на гражданина, бил той даже българин, и въобще на всеки, който би се прстрашил да мине оттук сам по работата си. Бързам да кажа, че тия разбойници не бяха турци – турците-разбойници стояха в градовете, под закрилата на стрехите си и на турската власт. А разбойниците, които търсеха покровителството на гъсталаците и балканските пуцинаци, бяха българи. Може да се каже, че тоя кът на България е бил най-последното убежище на тия горски пилета.

Но да се повърнем в Бели Мел.

На 1862 г., в август, падна в ръцете на турските заптиета едно подобно горско пиле, един разбойник от четата на Минча войвода – Славчо белимелецът или както просто го викаха – „Белимелецът“. Както го показва и името, той беше от Бели Мел. Преди да напусне селото и къщата си и да улови планината, Славчо бил мирен и работлив лозар и никой не можал да предвиди, че ще свърши с хайдутлук кроткия белимелец. Но съдбата си играе с хората. Еднаж, при едно скарване с някой свой роднина за едно късче бранище, той се сборичкал с него и как – сам не знае, го ръгнал с ножчето си... Тогава той забягнал и се събрал с дружината на Минча войвода, която върлувала от няколко години тъдъва. Много пакости, много обири и убийства лежали вече на душите на

юнаците, без да може някой да ги закачи. Преди един месец те обрала пощата, която носела от Видин за София държавни пари от около сто хиляди гроша; трима, души от заптиетата, що придружавали пощата, паднали. Но подир тая голяма сполука за четата настанали тежки дни. Силни потери били пратени навсякъде. Вчера четата била загашена при Влашко село, трима души били убити, другите се разбягали, а двама паднали в плен – единият от тях бе Славчо. Другият, хванат тежко ранен, умрял под боя, чрез който успели да изтеглят из устата му показанието на мястото, дето била заровена хазната. Тя била закопана някъде при Бели Мел... Но разбойникът издъхнал, преди да узнаят по-точно мястото.

Селото настръхна от ужас, когато видя, че се подадоха десетина заптиета с насочени пушки в гърба на Славча, който вървеше отпреде им с вързани ръце отзад.

Това беше през последните дни на август месец. Горещ пот, размесен с кървави вади, течеше по дебелия врат и широкото почерняло лице на хванатия разбойник. Той беше един великан, каквито нерядко откърмя тоя край: жилестите му ръце, силно извити назад и десетина пъти увити с въжето, сочеха да притежават съкрушителната сила на Самсоновата десница. Би казал човек, че отвързани внезапно, те с един размах би повалили на земята вардачите му... И наистина узна се още тогава, че Славчо два пъти скъсвал въжето из пътя, доде го карали, обаче безуспешно. Кървавите рани, що носеше на врата си, бяха му дадени с тъпото на ятаганите подир всяко опитване за изтръгване лактите си от връзките и шията си от бесилото. Сега, убеден, че са напразни всякакви усилия, той се бе покорил на съдбата си и послушно вървеше пред заптиетата, но без да прошушне една дума, нито да се помоли да го пощадят от свирепите удари, които без нужда и без причина вече продължаваха да му нанасят турците.

Най-зверовит от тях беше Ахмед ага, онбашият. Когато влязоха в селото, той извика:

– Ето гнездото на вълка, ще го разсипем до основание, за да се не увълчват вече други такива мръсни гадове.

Истина, тая закана на Ахмед ага нямаше да се осъществи буквално, но тя означаваше боеве, грабеж, изнасилвания, олелия в селото, както ставаше обикновено в такива случаи.

Улиците бяха запустели.

Когато минаваха край едно плетище, из вратника изкокна разбрадена жена и завика раздирателно:

– Славчо, Славчо!

Славчо се извърна към невестата (тя беше неговата), погледна я апатично и пак свали очи надолу.

Жена му продължаваше да вика и да вайка зад него:

– Славчо! Славчо!

Тогава той се извърна и й каза строго:

– Мълчи, Вълкано!

Вълкана го последва; тя приличаше на луда.

Едно заптие се наведе, събра камъне и захвърля въз нея, както въз куче, с попръжни.

Тогава тя се скри в двора си, като пицеше отчаяно.

До вечерта заптиетата под командата на Ахмед ага под предлог да дирят скрити разбойници из къщата и да изпитват домашните, направи-ха кански да пропищи селото... Ние избягваме да разкажем жестоките и възмутителни подвизи на заптиетата. Славчо беше белимелец, това съвпадение даде кураж и право на пленителите му да наситят до воля зверската си мъстителност, алчност и животински похоти в нещастното българско село...

Понеже беше късно вече и уморени от работа, Ахмед ага реши тук да пренощуват, нежели в друго село, по-малко сигурно. Утре рано щяха да тръгнат, за да гонят Берковица. Къщата на чорбаджи Недя биде избрана да бъде гостоприемство на турците и тъмница на пленника. Тя беше едничката в селото висока, с двор, ограден с каменни зидове, и стаите й се затваряха със здрави врати, които се заключваха с още по-здрави катанци. Прибавете при това, че чорбаджи Недю беше още твърде предан на турците и християнски кръвопиец, каквито се въдеха само по онова време.

Ахмед ага със заптиетата се настаниха в една от стаите, в най-широката, на която прозорците можеха да служат за мазгали. Славча запряха долу в зимника, като удвоиха връзките му и заключиха добре отвън вратата. Един остана да бди на стълбите.

Нощта беше ясна, но безлунна. Когато повечето захъркаха, Ахмед ага стана, забучи си двата пищова и ятагана, взе фенерче и излезе. Той мина през одърчето, дето се разгаряше един мангал, слезе из стълбите и срита там заптието, полузадрямало вече, отвори вратата на зимника и влезе при пленника. И заптиетата, що бяха горе, и другото, що бе на стълбите, знаеха, че Ахмед ага отива да прави изпит на тоя час на разбойника, както имаше обикновение. Ахмед ага беше специалист по

следствената част: жестокостта му се разлива с изобретателността на мъченията и изтезанията, с които измъкваше признания из устата на разбойници-българи. Тоя път той не вика никой помощник, очевидно той си имаше причините за това.

Славчо, опрян до стената, бе клюмнал главата си надолу, тя висеше като претрошена, защото не можеше да я подпира с ръцете си, които стояха вързани отзад на кръста му, нито можеше да клекне, защото друго въже го пристягаше през гърдите за стълпа.

Той трепна, откри очи и погледна учудено най-напред, после апатично. Вероятно той разбра защо иде свирепият турчин тука, но остана спокоен и пак впери към земята неподвижен поглед.

Само по челото му веднага изби пот. Ахмед ага, с ятаган в ръка, приближи Славча и му извика:

– Чуй, гявур!

Славчо вдигна глава и се изправи добре на вкочанясалите си премадели крака. Неговият гигантски ръст надминаваше с три педи главата на дребния Ахмед ага. Неговата удряше потона. Той наумяваше един яко вързан голям звяр, който и така внушава страх с грамадността си. Но Ахмед ага знаеше, че няма от какво да се бои. Очите му светяха зловещо на свещта и се впиваха в Славча, който гледаше безучастно надолу.

– Сега да говориш истината! – каза Ахмед ага.

Славчо само го погледна и пак свали очи надолу.

– Ти мълчиш, краставо куче? – извика турчинът сърдито. – Мангалът се разгаря.

Тия зловещи думи „мангалът се разгаря“ бяха в състояние да направят да замръзне от ужас и най-желязната душа. Славчо, като разбойник, от всички по-добре знаеше за кои хора турят да се разгаря мангал. По-тът се лееше по бузите му, но той мълчеше.

– Слушай! – заповяда му Ахмед ага.

Славчо впери очи в него.

– Кажй дека е видинската хазна?

– Не зная.

– Аз тозчас ще те направя да знаеш... – каза Ахмед ага, като го перна с тъпата страна на ятагана си по вързаната дясна ръка. Ударът беше тъй силен, щото се чу ясният сух отзив на костта на лакътя. Славчо примижа болезнено.

Ахмед ага повтори няколко пъти питанията и заплашванията си, но безуспешно. Разбойникът пазеше упорито мълчание върху мястото, дето бяха закопали парите. Това докара турчина до побесняване. Той

желаеше да узнае без свидетели де е заветното място, което навярно не е далеко оттука.

Но понеже Славчо не обаждаше, той беше принуден да прибегне към мъките, както обикновено, и тогава трябваше да вика и помощници, които щяха да присъствуват при неминуемата изповед на Славча. Той се запени от ярост.

– Казвай!

– Не знам.

Няколко минути Ахмед ага се умълча, като, че мислеше с кое мъчение да захване.

Изведнаж погледът на Славча се оживи и светна. Лицето му, замървяло и безучастно спокойно досега към всичко, което се касаеше до съдбата му, придоби енергично изражение; завчас някаква внезапна и съдбоносна решителност обзе душата на вързания и той смело и право устреми погледа си отвисоко към турчина. Турчинът забеляза с удоволствие това излизане из безответната апати; той разбра, че под влиянието на страха от мъките Славчо се е решил да говори.

И не се излъга.

Славчо каза:

– Знам де са закопани парите.

– Дека са?

И Ахмед ага впери в Славча пламтящи от любопитство и от ненаситна алчност очи.

– Парите ги закопахме тъдява, близко...

– Тук, при Бели Мел?

– При Бели Мел.

– Това каза и онова псе, дето пукна снощи. Ти разкажи по-тънко де са!

Славчо не отговори.

– Казвай де!

– Какво?

– Останалото: помни, че ако лъжеш, мяса ще капят – каза Ахмед ага.

Славчо не отговори.

– Защо млъкна?

– Как да ти разправа, като не знаеш мястото? Това не може да се разправи с думи.

– Как се вика мястото!

– Синият бряг.

– Къде е той? Не знам аз тоя син бряг...

– При реката, над един камък...

Ахмед ага се позамисли. Лицето му изразяваше силно вълнение. Очевидно надеждата да тури настрана половината от парите тревожеше и зашеметяваше сега ума му. Но как да стори? Той сам никога не би нашел Синия бряг и камъка там на основание само на тъмните насочвания на разбойника... А той нито допускаше мисълта да накара самото него да го поведе към Синия бряг сега, посред нощ... А утре – това можеше да стане безопасно, но каква полза за него, за Ахмед ага? Заедно с тия размишления и нетърпението му да стане по-скоро пръв владетел на тайната растеше у турчина. Ето един-едничък случай да се обогати, да види покой на стари години, и проклетото обстоятелство!... Той се боеше, че нощта, скъпоценните часове на нощта ще преминат, без да успее да свърши нещо!

Види се, Славчо разбра съкрушенията на турчина, та му каза:

– Остави мене да ти покажа!

Турчинът го изгледа сепнато, па се изсмя презрително:

– Ах, ти, керата гявур, много си хитър бил!

Славчо се умълча.

– Та ти ме мислиш толкова глупав, щото да пусна вълка в гората?

Старо пиле е Ахмед ага.

Истина, че старо пиле беше Ахмед ага, но Ахмед ага не можеше да намери средство да се докопа тая нощ до имането без личното съдействие на разбойника. Той стоеше смяян и яростта му изново заблещя в очите, които засвяткаха застрашително въз разбойника.

– Жена ми само може да ти покаже – каза изведнаж Славчо, като че ненадейно му хрумна това в главата.

– Жена ти? Тя знае?

– Не.

– А защо казваш, че може?

– Аз ще ѝ разправам и тя тогава ще иде с тебе да ти покаже.

– Ама тая нощ!

– Тая нощ. Повикайте я...

Ахмед ага помисли, па погледна подозрително.

– Защо твоята жена?... Не можеш ли разправи на мъж, на някой друг селянин, когото аз ти доведа?

– Не ща.

– Защо не щеш?

– Вие утре ще ме откарате за София, дето ще ме обесят. Аз искам

да видя жена си за последен път.

- А ако не ща да викам нея?
- Няма нищо да обадя другиму.
- А мангалът знаеш ли, че е готов?
- Прави, каквото щеш.

Навън изляха втори петли.

– Пак си бил хитър, гявурджик – каза притворено-благосклонно Ахмед ага, – добре, бива.

Той излезе, сбута заптието на стълбите, което хъркаше и му каза:

– Иди доведи тука Славчовата булка; кажи й, че Славчо иска да я види.

– Ами ако не ще по това време? – попита заптието.

– Хвани я за косата и насила я доведи, кюлхане! – скара му се началникът.

Заптието си наметна ментана и излезе из дворската вратня. При тоя шум махленските кучета лавнаха; но всичко останало потъваше в дълбоко мълчание.

След четвърт час две сенки влязоха в Недювия двор и голямата нова вратня се хлопна и заключи зад тях. Това беше заптието и Славчовица. То я поведе тихо по стълбите към зимника и се обади на вратата му. Тя се отвори тогава и заптието пусна Славчовица вътре, асам остана навън на поста си.

Славчо впи жадни, радостни погледи към жена си.

– Добре дошла, Вълкано – каза той тихо.

– Славчо, Славчо, и това ли дочаках, да те видя така? Божичке, какво имало да ми дойде на главата! – задума тя с разплакан глас, като си търкаше ръцете от скръб и отчаяние.

– Не грижи се, Вълкано, няма нищо.

– Ами защо си ме викал? – попита тя насълзена.

– Да те видя, невясто, кой знае ще ли се видим вече...

– Мъжо, мъжо! – завайка Вълкана.

– Владко какво прави?

– Здрав е Владко...

– Ами ти как се поминуваш?

– Пусни Славчо! Какво се вдаде да те хванат тъй... Кой сега да ти мисли мъките от тия поразеници – бърбеше Вълкана, без да обръща внимание на турчина.

Турчинът разбираше български и улавяше всяка дума от тоя

интимен разговор на двамата съпрузи.

Той се скара и се приближи до тях:

– Е, какво се забъбрахте? Славчо, думай сега, какво ще думаш на булката си, зере време няма кой да губи с вашите, вай, вай...

– Вълкано, ела насам – пробъбра Славчо с очи засветлели.

Вълкана пристъпи близо до него, като го гледаше жално в очите.

Той впери своите в нейните и хвана да й шушне нещо.

Турчинът се пак разсърди.

– Гявур, скришно няма да приказвате... Де, приказвайте и аз да чуя!

И Ахмед ага се приближи и се изправи до двамата.

– Невясто – подзе Славчо тихо, но с разтреперан малко глас, – ти знаеш Синият бряг къде е...

– Знам, Славчо.

– Харно – забележи самодоволно Ахмед ага.

– При Синия бряг от горня страна има големи камъни... Ти ги знаеш, дето играехме, когато бяхме малки?

– Знам ги, Славчо, камъните... – каза Вълкана доста позачудена от тия въпроси, които нямаха нищо общо със страшното положение.

– Ти ги знаеш хубаво тия камъняци, нали?

– Знам ги, Славчо.

– Добре, добре – продума пак Ахмед ага.

Изведнаж турчинът отхвъркна два разкрача назад се гътна, та падна възнак. Главата му се блъсна с тила в земята. Подир тоя внезапен шум, който произведе падането на това тяло, настана тишина. Турчинът се не по-ръдна. Кръв заля главата му и накваси пръстта. Една тънка струйка кръв шурна и из устата му.

Вълкана остана като вкаменяла.

Славчо цял трепереше и очите му с безумен поглед стреляха жертвата. Защото разбойникът беше възчакал и извардил Ахмед ага да се приближи до него и беше го ритнал с гигантския си крак в корема. Той беше събрал в тоя удар всичката мощ и пъргавина на своите железни мускули, всичката буйност на един раздражен звяр, кипежа на всичкото си озлобение, мъстителност и отчаяние. Той беше пресметнал силата на блъсъка си така, щото подир него турчинът да не може да кръкне. От решителния резултат на тоя удар зависеше животът му, спасението му. И турчинът не кръкна.

– Вълкано, вземи му ножа и разсечи въжата – поръча Славчо на жена си.

Тогава невястата се свести и влезе в ролята си. Тя разсече въжето, което пристягаше мъжа ѝ за стълпа.

– Чакай сега и друго – каза тя, като захвана да срязва и връзката, що скопчваше Славчовите ръце отзад.

– Не трябва – рече той и в същия миг, под силата на нечовешкия му напор, въжето пропука и се разкъса.

Един път от всякакви окови освободен, Славчо се хвърли въз трупата, измъкна двата му пишова и ги овря в пояса си, грабна ножа из ретррепераните ръце на Вълкана, та го заби в гърдите на турчина и отвори вратата.

– Чакай аз да мина пръв.

И той изскокна на стълбите, за да отвори път. За щастие, заптието дремеше, завито с ямурлука си. Като чу бързи стъпки около себе си, то се повдигна и извика:

– Ти ли си, Ахмед ага?

Тогава Славчо се извърна от най-горното стъпало, на което се намираше, и цапна с ятагана заптието по главата и го приспа там.

Вратнята беше заключена. Тъмнината беше доста гъста. Славчо се спря в нерешителност. Но след мигновено озъртане той поведе жена си към обора, покачи се на наклонената му стряха, подаде ръка на жена си, па се издигна и тя при него и се хвърлиха на улицата.

В същия миг удареното заптие на стълбите, било че издаде вик, било че се сгромоляса надолу из тях, про-изведе някакъв шум, та се разбу-диха дворските псета. Когато умните животни подушиха кръв, те залаяха и завиха страшно и след малко цялото село гърмеше от зловещи кучешки лаеве, а чорбаджи Недювият двор – и от виковете и глъчката на заптиетата.

Нощта вече преваляше, когато двамата бежанци се найдоха къде Влашко село, в самите поли на Стара планина. Славчо не остави жена си в Бели Мел, защото добре знаеше, че вместо него тя щеше да пострада от мъстителността на турците. Тя по никой начин не би могла да ги увери, че е невинна в убиването на Ахмед ага – и умът на едно дете щеше да разбере, че не друг, а тя е убила, за да освободи мъжа си от връзките. Те даже и не бяха разсъждавали за това. Те и двамата бяха хукнали да бягат заедно, тласкани от същото чувство, и нито бяха помислили за последствията, които влачеше Вълканиното бягане. Само когато призори поседнаха на една висока, заградена от изток с букове полянка на хълбока на планината, те се сетиха за онова, което бяха забравили да мислят: Вълкана спомни за детето си и за къщата. Тя всичко сега

напушаше на произвола на съдбата! Тя нямаше свои в Бели Мел, за да може да се надява, че ще приберат Владка и ще запазят къщата ѝ. Подир избягнатата опасност тя силно се смути от тая нова и съкрушителна грижа.

– Ами Владко, ами къщата? – извика тя болезнено и неволно.

– Дявол да ти вземе къщата! – избъбра Славчо, като си завързваше добре навоя.

– Славчо, ти не си гледал стока, та не ти е мило – беляза му Вълкана... – Хайдутин дом гледа ли?

– Мен ми е мило само за Владка... Дявол ти взел къщата.

И Славчо се навъси, па надърна внимателно през буките, като че искаше да види нещо.

Вълкана се обади:

– Та аз за Владка ти казах, човече... Кой сега ще погледне клетото?... Ония ще го утрепат... Ами какво да се прави сега, Славчо?

– Какво ще правим?... Ще вървим!

– Ще вървим, ще вървим, боже... Ами Владко? – изпъшка Вълкана, но се пресече, като видя строгия поглед на Славчо.

Види се, Славчо имаше причина да е строг, или пък някакво лошо предчувствие го правеше да се безпокои.

Утринта приближаваше. Зазоряваше се на изток. Утринният вятър излезе и залюшка тихо клонете на буките. Далечни шумове на пробуждащата се природа се разнесоха чак дотука, животът даваше да се чувствуват първите му трептения... Петлите от Влашко село се чуха – тяхното дрезгаво кукуригане първо размъти рязко съня на заспалия въздух. Няколко клончета над главите на бежанците зашумолиха; птичка някаква прехвъркна между тях и пак се закрепил в листата, за да възчака първите блясъци на зората. Славчо и Вълкана се умълчаха няколко време. Тежки мисли се въртяха из умовете им... Пълна неизвестност ги заобикаляше. Денят ги заварваше в тая планина голи, гладни, беззащитни, гонени... Вълкана страшно пъшкаташе. Владко пълнеше душата ѝ, сълзи – очите ѝ. Мъчителна, невъзможна ѝ беше тая раздяла с мило чедо, но тя не смееше да се оплаква пак на Славчо и неговото чело беше помрачено, навярно и него същите мисли, а може би и по-тежки обладаваха. Дали той няма още страх от турци, та тъй е на шрек? Тя го попита:

– Славчо, ами какво се ослушваш и назърташ?

Наистина Славчо все се ослушваше, безпокойното изражение на лицето му се не махваше; напротив, то нарастваше заедно с приближаването на деня. Неговото хайдушко ухо, по дълговременна привичка,

беше до голяма тънкост изострено и най-малкият шум в околността достигаше до него; най-дребното шумолене или друг непонятен и неопределен звук чувствителното му тъпанче тозчас разпознаваше и разбираше отде и от що иде... Навярно Славчо бе схванал подобен някой звук и обезпокоителен.

Той махна с ръка на жена си да мълчи, но стана на крака и пак се завслушва.

– Дърветата шушнат от вятъра – забеляза жена му, за да успокои него и себе си, защото тя действително само тоя шум чуваше или й се струваше, че чува.

– Не, стъпки са – пошушна Славчо.

– Стъпки? Какви стъпки?

И Вълкана също стана и взе да се ослушва... Едно ново лъхване на вятъра, който дойде отсреща, донесе по-чувствителни разните шумове от въздуха и долините.

– Истина, сякаш вървят.

– И повече души... – допълни Славчо.

– Кой ли е сега, Славчо? – попита тревожно Вълкана.

– За нас идат... заптиета са – отговори Славчо полека.

Летните утрини, както е известно, бърже, почти бежешком дохождат. В няколко минути вътре бежанците видяха изведнаж, че е съвсем развиделяло и околните дървета пропушаха вече през черните си клонове ярки проблески от светлината на деня... Всички предмети наоколо ясно се видеха... Тая внезапна виделина направи положението на бежанците твърде опасно, почти безизходно.

Шумът от стъпките приближаваше все по-забележителен и застрашителен.

Но гласове се не чуваха. Види се, ония, които вървяха така, вървяха дебнешката и не гълчаха, за да могат повече да слушат.

По онова време достъпът на турските заптиета в тоя заглъхнал планински край на България не беше винаги освободен от опасности за тях; духът на свободата и независимостта още тлееше заедно с дивотата на нравите у тукашните селяни. Появлението на турската власт дигаше тревога в селата и туряше нея сама в безпокойствие и даже в преমেждие. Имаше такива горски гнезда, които даже никога не виждаха заптие в непристъпната си пазва и подчинеността им на негово величие султана беше само фиктивна: те не плащаха даждие, защото никой не смееше да иде да го поиска. Тия диви и усойни кътове бяха нещо като страната на албанските мирдита. Заптиетата – защото Славчо право угади: идеха

запътетата по дирята му, – запътетата прочее правеха рядък риск, като се впушача в тоя хайдушки край да гонят един разбойник; почвата не беше тяхна и те не знаеха нито местността, нито можеха на верни сведения да разчитат, нито на какво-годе съдействие от страна на селяните. Но двойното убийство, сторено тая нощ над другарите им, убийство, извършено така дръзко и неочидано, беше ги разярило до полуда и като оставиха настрана всеки страх и други съображения, спуснаха се да гонят убиеца или убийците. Може би това престрашаване да имаше и друг още мотив: страха от отговорност пред началството за бездействие подир такова умъртвяване на двама мюсюлмани.

Но истинното в тая минута беше това, че Славчо и жена му бяха в толяма опасност; гибелта беше почти неминуема; букакът, както казахме, свършваше се дотук, а оттук нагоре до гърба на балкана се захващаше пространна и открита долина, която само с криле би се прелетяла, преди да се подадат турците из букака. Славчо не можеше прочее нито да мисли за бягане напред; да опита да се мушне в стръмния букак с жена си и да се изгуби между дънерите на буковете беше също безразсъдно: така той сам влизаше в една примка, от която нямаше надежда да се измъкне читав.

Славчо имаше само няколко минути още, за да вземе какво-годе решение. Призракът на ново пленение, на побоите, на оковите, на мъките и на страшното бесило се изпречи кървав и отвратително страшен като главта на медуза пред очите му. При тая страшна мисъл необикновена ярост – то вече не беше решителност – наостри космите на главата му и очите му добиха изражението на един пощръклял бик, който троши стени с челото си. Сякаш че исполинският ръст на разбойника още повече нарасте и жилестите му ръце конвулсивно паднаха на дръжката на ятагана, който стърчеше на пояса му... Види се, че той реши с гол нож да пресрещне гонителите, за да направи салхана с тях. Това отчаяно решение мигновено обаче се замени с друго, защото той не изтегли ножа си, а се затече до един бук, с неимоверна чевръстина се покатери по дебелото му гладко стъбло и след една минута се озова в листната му зелена субъра.

Когато Славчо се затичаше към бука и Вълкана припна към същата посока. Тя се спря при дънера.

ВЛтоваасъщо времелзапътетатаЮпродължавахаЪопипом и мълчавоХда идатСкъмСкрая на горатаа оддетоЮсе захващаше п шата СКогатоССлавчомсе озоваСна един от долните клони наХбука атегбяхаЩтъкмюУподлнего ЦБяхаџшест души иџедин селянини Славчойпозна

мухтаря Славчо се настани зад един клон, който го защищаваше, и изпразни двата пицова въз заптиетата.

Един заглушителен гръм, последван от проточени екове, изпълни планинските самотии.

Когато димът се поразя, Славчо назърна долу. Едно заптие беше паднало и се гърчеше в предсмъртна агония. Мястото около падналия беше опустяло. Славчо видя през шумата на бука другарите му, които бягаха назад, като се провираха между дънерите и диреха подслон срещу куршумите на невидими врагове.

Минаха се няколко месеца от това време.

Тройното убийство на Белимелеца, след като направи голям шум и даде повод на турската власт да извърже и закара в София почти половината от мъжете на Бели Мел, посочвани от чорбаджи Недя като съучастници и едва ли не като прями виновници на злото, най-после хвана да се позабравя и впечатлението от него да застива. Селото попатаса. За Славча най-напред нищо не се чу. Предполагаха, че той е минал в Сърбия с жена си. Но после хванаха да се носят мътни слухове, че той пак обикаля тъдява горите с някаква нова чета, в която участва и Вълкана. Наистина този слух донейде си беше за вярване, ако се съди по това, че ненадейно из Бели Мел се изгубиха двоица селяни, когато турците бяха поискали и тях да откарат в София, и до ден днешен не бяха се завърнали, нито пък обадили деЕса Х Владка го прибраха едни далечнивсродници наСВълкана ЪноХкъщата й нем кой даХзавардиЪ тя полека лекаСбиде,изпообрана лостаналаЪбез господариа затвори сеС запустя ЪТа-ядпролетаслухът за СлавчаСс още поЦголямабупоритостСсе разнесе дВидели гоСдаже [???) някои, че слизал по урвите в село Помеждин, в което му било тайното гнездо; три пушки бяха изпразнени преди една неделя срещу един кърасъ, като минавал край Ляковското бранище, и всички вярваха, че тия пушки са хвърлени от Славчовата дружина. Името на Славча пак хвана да прониква в селото, в къщата и в разговорите и образът му да оживява в душите на белимелци. При тайната радост, която чувствуваха, че техният юнак е жив и здрав и че отмъщава на народните врагове, усетиха неволен страх, като се премисляха, че един нов бабаитлък на Славча можеше да хвърли в нови страдания Бели Мел.

– Той си е вземал дърмите в планината – каза чорбаджи Недю, – ама скоро и неговата кожа ще бъде одрана! Няма ли кой да му каже на тоя бербантин да се поразява оттука, та да ни остави на мира?

След няколко дена една вечер Найден овчарят слезе от планината и

донесе на Недя чорбаджи един куршум с кръст изрязан по него и му каза:

– Чичо Недьо, много ти здраве от Славча и за да повярваш, че от него ида, даде ми тоя аманет да ти го донеса.

Недю го погледна слисан, без да поеме куршума.

– Е, какво иска? Що ми праща тоя куршум? – попита чорбаджият.

– Ето защо: каза ми да пратиш още зарана за дружината му двайсет чифта опинци, половин ока барут и една ока тютюн. А на Илинден да пригответи софра, че ще ти дойде на гости, за да го гостииш...

Недю чорбаджи изгледа настръхнал Найдена.

– Та ти за такива работи ли идеш от она хайдутин?

– Чорбаджи, вина нямам аз. Ти знаеш, кърски кора сме; ако не послушаме – всичко наше е в ръцете им. Каквото ми каза, това ти обаждам. А там ти знаеш.

– А тоя куршум защо го праща?

Найден се смълча.

– Какво иска с тоя куршум да каже?

– Чорбаджи, не зная...

– Ще ме утрепе ли?

– Не зная, чорбаджи...

– И кръст още турил тука! – каза Недю, като се вторачи в куршума, който бе взел.

– Така, кръст има – потвърди Найден.

– Защо е?

– Той целува тоя кръст божи; санким закле се в него, че ако не извършиш, дето ти поръчва...

В очите на Недя сега светна някакъв огън.

– Харно, занеси му отговора ми. Недю захвърли куршума в Огоста, тури небрежно ръце в джебове си, па каза на Найдена:

– Найдене, много здраве да носиш на хайдут Славча.

– Сполай, чорбаджи.

– Носи му много здраве – продължи Недю – и му кажи, че цървули и барут дома нямам, та ще ида на Берковица да му ги купя, и тютюн – бохча тютюн.

И Недювото лице побледня.

– Ами аз да чакам ли?

– Ти си иди, а барута и цървулите, кажи му, че няма да му ги пращам, ами ще му ги предам тука на Илинден, кога ми дойде да го гостияш... Аз ще му приготвя хубава трапеза, дето не е ял през целия си живот.

Лицето на чорбаджи Недя от бледно стана зелено. Но овчарят слушаше само кротките думи на Недя, без да схваща по това грозно изменение на лицето му истинската им смисъл.

– Сполай ти, чорбаджи, хай прощавай – каза Найден, па нарами си торбата на тоягата и тръгна да си върви.

Бедният овчар, види се, положително не разбра заплашването, което се криеше в Недювите думи.

Това разсърди чорбаджи Недя.

Тоя желаше, щото Найден да го разбере и да предаде Славчу истинския му отговор.

Той го повика.

– Бре, говедо, ти ме не разбираш! – каза му раздражено Недю.

Найден не проумяваше.

– Кажи на она кръвник-катилин, нека заповяда на Илинден у дома, аз ще нагостя не само него и другарите му, ами и всичките гарвани и орли, дето хвъркат тъдява – с месата му... А главата му ще забучи хей там на плета си да плаши фтичките.

Найден овчарят го изгледа уплашено:

– Не правиш добре, чорбаджи... Славчо лошо може да ти направи.

– Да не си и ти негов ятак, магаре! – извика Недю.

– Пази боже!

– Хай пилей се!

Недю постепенно дохождаше в по-голям гняв.

– Прощавай, чорбаджи.

И Найден се запъти и се изгуби из тъмнината на улицата.

Найден мина из две улици, възви из третя и почука на един вратник.

Тъмнината беше гъста навсякъде, а улицата пуста.

Две овчарски кучета излаяха на двора и се хвърлиха върху вратнята, в която забиха ноктите си.

Но тозчас утигнаха. Инстинктът им позна, че на вратнята чука не чужд човек.

И действително Найден беше пред своята вратня и псетата бяха негови.

Едно момиченце отвори.

Найден се запъти към една стая, през книжния прозорец на която светеше светило, и влезна.

Вътре не беше пусто.

Имаше четворица мъже, селяни, всеки седеше с облегната на рамо

пушка.

Един от тия хора се познаваше, че има исполински ръст и атлетическо телосложение. Широките му плоски рамена даваха мярката на мощно развити гърди. Почернялото му и изпечено лице свидетелствуваше, че той е имал много работа с пековете, с ветровете, със зимните студове и с природните стихии. Очите му светеха ярко, но спокойно под извитите тънки вежди, които съвсем не хармонираха с грубата и силно дебелина на лицето му и снагата му.

Другите трима нямаха силната снага на този, но като него бяха с лица, калени от свободния въздух, с погледи блестящи, само по-живи. Единият от тях само рязко се отличаваше от всичките други по отсъствието на мустаци. Той беше съвършено късо.

Чудно, това късо беше оставило настрана пушката и вместо нея прегръщаше едно дете. Той така повече приличаше на майка, отколкото на разбойник.

Защото, както и читателят се досеща вече, ние имаме пред себе си част от Славчовата дружина, в която влизаше и Вълкана. Исполинът беше сам Славчо, останалите двама бяха белимелци.

С Найдена, който беше потаен другар на юнаците, дружината се увеличи на пет души.

Всичките опряха в него очи.

– Е, какво, Найдене? – попита Славчо.

– Не ще.

– Не ще ли?

– Дявол проклет! – каза Найден, като захвърли торбата си в ъгъла.

– Ти разкажи по-тънко – каза войводата.

Наиден разказа всичкия разговор, който има с Недя.

– Та той се заканва да ми набучи главата на плетището си? – попита Славчо със светнал от гняв поглед. Найден потвърди.

– Дека е той сега?

– Остана дома си.

– Вълкано, остави Владка, ставайте всички! – заповяда Славчо.

Види се, че всички бяха съгласни с решението, което угаждаха, че взема внезапно Славчо, и бяха още по-отрано готови да последват войводата, дето ги поведе.

Вълкана остави детето си настрана.

Владко забъбля безпокоен и с разплакан вид:

– Мамо, мамо!

– Стой тука, чедо, мама сега ще се върне, ще идем на гости у един

чорбаджия – каза му Вълкана, като премяташе въз шаяченото си кебенеце пушката.

Но понеже Владко продължаваше да хленчи умолително за майка си, тя се наведе пак, та го целуна няколко пъти по главата, па излезе навън на двора, дето я чакаха вече другарите.

Тук се посъвещаваха малко.

– Ние ще се прехвърлим откъм Стаменови, Найдене? – обърна се Славчо към овчаря, също взел пушката си.

– Откъм Стаменови през зида по крушата ще се спуснем у Недювия двор.

– Ти ще минеш най-напред.

– Аз ще мина най-напред; кучетата ме познават, да ги прикоткам...

– Жена му и децата му няма да закачаме.

– Само Недя.

– Какво ще го правим?

– Да го претупаме ли?

– Не, не е добре.

– Какво ще го направим?

– Вие оставете на мене Недя чорбаджи – каза авторитетно Славчо.

Подир малко шушнене още в тъмнината дружината излезе.

Най-напред вървеше Славчо и успоредно с него Вълкана. Останалите троица идеха отзад.

Звездите блещукаха тихо на спящото небе. Приро-ата почиваше цяла вече. Тъмните клонове на орехите другите дървета с вида на мълчаливи таинствени чудо-юца вдигаха тъмниТе си фигури наоколо.

На улицата беше се възцарила още по-пълна пустота.

Само стъпките на петима души се чуваха.

След десетина минути дружината се спря пред оградата на Недя. Найден тури крак на рамото на едного от другарите си и ловко се прехвърли у Недюви.

Сутринта селото беше твърде развълнувано.

Мълвата се бе пръснала, че разбойници отвели Недя чорбаджи в гората, отвели го из къщата му тъй, както спал!

Никой не се съмняваше, че това е работа на Славча.

Селяните искрено в сърцето си зарадваха се, че Славчо ги отърва от селския изедник.

Но какво ще стане сега? Няма ли пак да налетят заптиета, да изпитват, да връзват и да съсипват света?

И на всеки час смущението и страхът в Бели Мел се уголемяваха.

Те още повече пораснаха, когато напълно се убедиха селяните, че не друг, а сам Славчо, същият Славчо е бил тая нощ тук с дружината си.

Намериха накрай селото до брега на Огоста един от големите камъни там отхлупен, под него дълбока дупка изровена, а по изкопаната пръст разсипани бели меджидиета и няколко лири.

Значи, тук е била закопана видинската хазна и тя тая нощ едвам е била изровена от Славча!

В Недювата къща беше раздирателен плач от домашните му.

Но само там беше плач.

Всякъде другаде из селото усещаха жива радост за изчезването на Недя.

– Нали падна той в ръцете на Славча, няма да излезе жив от тях – казваха си селяните.

– Най-после тъй и трябваше, падаше му се.

– Господ да дава сила на такива юнаци като Славча, което попишат, попишнато бива, майстор синчага.

Други казваха:

– Наистина Недю е по звяр и от турчин и по-добре него да премахне Славчо – отколкото десет турци!

Такива и подобни на тях жестоки излияния на злорадство предизвикваше голямото нещастие на Недя чорбаджи.

Доста време се измени и никой не знаеше какво е станал Недю.

Обади се от селския мухтар на правителството в Берковица за изчезването на Недю; дохождаха пак заптиета, изпитваха, търсиха и в село, и в околностите, но никаква следа от загубения Недя не намериха.

Най-после властта махна с ръка и заряза преследването.

– За един крастав гявурин не си струва трудът – казаха те.

На Петковден ставаше хоро в Бели Мел. Хорото – пъстра верига от моми и невести, от ергени и юнаци, еднакво накичени и пременени – люшкаташе се на голямото равнище пред Недювата къща.

Две гайди ручаха и веселостта на младото белимелско поколение нямаше граница.

Освен играещите големи купове селяни се трупаха отвън и отвътре хорото, за да гледат на зачервенелите от игра и щастие напети девойки.

А слънцето весело грееше от синьото небе и сипеше в природата като по пролет благодатни и животворящи лъчи и правеше всичко, що можеше да ги чувствава, вижда и поима, да трепти от жизнерадостни

вълнения. Високите върхове на Стара планина величаво открояваха своя рязък профил в хоризонта, ту тънещи в синия лазур, ту завенчани от сребриstopамучни облаци. Пожълтелите вече поляни на хълбоците и гърба на планините почиваха страстно, голи, свободни под сладостното сияние на това чудно есенно слънце. По-насам вдигаха се по-ниско силуетите на гористите бърда и висове, които се трупаха в подножието на Балкана с тъмнозеления шар на габрака си, ярко позлатяван от слънчевите лъчи. Те бяха покрити с една тайнствена ефирно прозрачна мъгла, която им даваше вълшебността на една туманна картина. На север от селото голите ридове и пусти възвишения мълчаливо, може се каза, тъжовно гледаха насам, неосенени ни от една шумяща горица; сякаш че те имаха вида на обезнаследени някакви същества, които гледаха със завист на разкошните дрехи, с които са покрити другите. Никакво трептене от живот по тях. Никакво мършащо стадо овце незабележно пъпли по тях: това стадо прилича повече на камънаци.

А голямото хоро пред чорбаджи Недювата къща все по-живо и по-пияновесело се люшка. Гайдата замлъкнала вече и хорото скача по ритъма на песента. Песента я пеят всичките моми из един път и с увлечение, защото тя е нова и всеки разбира нейното значение. И за всекиго има интерес тя. Да, песента е нова. Ето я:

Рано ранила Вълкана, леле,
на личен ден, на Гергьовден:
размела й равни дворове,
към планината гледаше,
а че високо думаше:
„Де се й чуло, видяло
мома войвода да бъде
над седемдесе юнака,
над седемдесе и седем.“
Повела й Вълка юнаци
да шета гора зелена,
под тая бука зелена,
при тая вода студена.
Вълкана дума на Славча:
– Бре, Славко, верен байрактар,
нещичко ще те попитам,
правичко да ми обадиш:
що ми се сърдят юнаци,
сърдят ми се, та ми не думат? –

Славчо Вълкани думаше:
– Вълкано, мари, невясто,
като ма питаш, да кажа,
да кажа, да те не лъжа –
на тебе лъжа не бива:
снощи ги, Вълке, прислушах,
един си други думаха:
„Ний не щем жена войвода,
жената нож ми не вади,
жена ми глава не сече,
ний не щем жена войвода.“ –
Вълкана дума на Славко:
– Славко ле, верен байрактар,
там има дупка дълбока,
във дупка седи чер Недю,
чер 'Недю, хорски изедник,
язедник, още изгорник.
Седем години станаха,
сега е осма година,
как Недю в дупка живее,
овързан в тежки синджири.
Иди ми, Славко, изкарай
чер Недю, хорски изедник,
изедник, още изгорник,
да видят тука юнаци
не знай ли твоя Вълкана
глави черяшки да сече,
войвода ваша да бъде...

Допели-недопели последния стих на песента, ненадейно хорото трепна и се смути. Произлезе някаква тревога. Всички впериха очи на едно място в средата на веригата, дето се бяха вмъкнали и хаванали седем-осем души нови играчи. Тия нови играчи бяха пак селяни. Между тях личеше един великан и до него едно къосе.

– Славчо! – понесе се мълва из тълпата.

– Вълкана! – зашъпнаха навсякъде.

– И Славчовата дружина тука! – извикаха.

Най-напред хорото се спря, но не се скъса. Ни един мъж, ни една мома не пося първа да се откъсне.

Но това втрещяване трая само един миг. Тозчас хорото се пак люшна и песента се продължи и отиде към кървавата си развязка.

При моминските гласове присъединяваше се и силният глас на Вълкана. Той се отличаваше от всичките други, той гърмеше над всичките.

И хорото още по-пияно и неудържимо весело се люшкаше.

Сега погледите на всичките селяни бяха впити, като че омагьосани, в легендарната дружина. Не можеха да се начудят и надивят на мъжкия строг и див вид, който беше придобила физиономията на Вълкана, съвсем преиначена в мъжкото си облекло, с дълъг ятаган на пояс, с чирен от слонова кост и с чифте кобур пищови.

– Каква е гиздосия станала в тоя каяфет – казаха селяните.

А момите? А невестите? Нямаше на тая минута ни една от тях, която тайно да не завиждаше на Вълкана и да не желаше в сърцето си да бъде на нейно място.

Хорото най-после се свърши, защото играчите всички капнаха от умора.

Стекоха се при Славча и Вълкана. Около дружината се образува непробиваема стена от селяни, които се надваряха да стискат за ръцете юнаците си и да ги здрависват. Надонесоха половяци с вино, зачерпиха се хайдути със селяни, побратимиха се, радост голяма.

В тия минути всички забравиха опасността, а се предадоха на природната братска радост, която изливаха без никакво стеснение и боене.

Селяните се забравиха. Един вид опиянение, произхождаше не само от виното – та жените и не пиха вино, – колкото от някаква непонятна, детска, беззаветна радост за тая толкова неочигледана и в същото време опасна среща. За предателство, за обаждане на турците никой и не помисляше, че може подобно нещо да стане... Сякаш че с отсъствието на Недя чорбаджи тям се чинеше, че из селото се изгубваше всяка зла мисъл, изчезваше всяко нечисто намерение. Един път Недю унищожен – унищожено беше и злото... После те и така, без да бъдат в нищо виновни, без да бъдат даже в очи видели Славча, бяха връзвани, карани и мъчени от турците... Но и тогава да не беше Недю, кой щеше да се намери да иде да обади на правителството или да клевети тогава и оногава? Прочее селяните имаха пълно основание да не се стряскат от призрака на предателството и се предаваха на възхищението си без стеснение.

Само Недювата челяд беше в отчаяние.

Най-после Славчо каза:

– Братенца, сестрици, хубава песен сте изкарали, на юнаците песен се пада, но аз да ви кажа едно нещо: песента не казва досущ право!

– Ако лъже, оправи ни, Славчо! – извикаха момите.

– Така, така, хазър сте ни дошли на гости, кажете ни, както си е истината – рекоха мъжете.

– Аз да кажа – обади се Вълкана, – ази не съм войводата, а Славчо!

Момите се спогледаха в недоумение: ако Вълкана не е била войвода, то тогава и песента се разваля! Това ги силно смути.

– Няма да си разваляме песента – извикаха най-последно момите решително, па потвърдиха това с весел гръмогласен смях.

– Песента си е хубава, както си е – забелязаха други.

– И аз казвам да не я кътнете – подзе Славчо, – само изправете я къде края.

– Какво? Какво?

– Дето казвате за Недя, че е заклан...

– Обесен ли бил? – прекъснаха го неколцина.

– Нито е обесен...

– Тогава е хвърлен в „Дупката“?

– Не е нито в „Дупката“.

– Стига, че е пукнал, това ни нам трябва да знаем – озоваха се селяните.

– Недю е жив – каза Славчо.

Тия думи произведоха неприятно впечатление у всички.

– Жив?

– Жив ли бе?

– Нима се е изгървал?

– Ама дека е сега?

Подобни питання се засипаха като дъжд.

Славчо си шушнеша нещо с другарите.

После се обърна:

– Не се бойте, Недю е в ръцете ни!

– Държите ли го? Слава богу!

– Ние държим Недя здраво. Сега вас ще питаме какво да го сторим.

Вие най-сте теглили от Недя, а не ние... Казвайте, братенца, как да го накажем?

Селяните се посшушукаха.

В тоя миг навалищата около хайдутите се разтика пред някакъв силен натиск. Мнозина обърнаха главите си да видят що е.

– Не я пускайте бре! – викаше един.

– Назад, назад!

– Защо се свира тая като червива?

Сръдната в тълпата се увеличаваше срещу оная, която искаше да се провере насам.

Славчо, чиято глава стърчеше над всичките останали глави, видя що беше работата.

– Булка Недювица ли иде? – попита той.

– Недювица!

– Блъскайте я назад! – извикаха пак селяните.

– Тя тук за добро не иде, не видите ли каква е изпулила очи? – викаха.

– Какво дириш тука мари?

– Назад! – крещеше друг.

– Славчо, Славчо! Пусни ме! – викаше Недювица отчаяно, като напираше на ония, които я отблъскваха.

Славчо махна с ръка, също направи и Вълкана.

– Нека дойде булка Недювица – казаха те.

При тая заповед навалицата се разтвори и даде път на невестата.

Тя беше наистина Недювата жена.

– Ела, булка, какво имаш да кажеш? – каза Славчо строго.

– Знаем какво я блазни нея, но няма да я огрее – мълвяха сърдите неколцина.

– Нека плаче, както толкова свят проплака от мъжа й. Господ й върна сто пъти.

Но скоро се възцари мълчание.

Недювица, млада още селянка, но страшно избледняла, с паднала забрадка на главата и с измокрено лице от сълзи, приближи се плачешката.

Тя падна на земята и прегърна коленете на Славча.

– Пусни го, пусни го, Славчо! Жив да си ми, послушай, молим ти се, Славчо...

И тя плачеше.

Сега всички се умълчаха съвсем. Погледите бяха вперени в Недювица, паднала на земята, в краката на войводата. Кой вярваше преди три месеца, че горделивата чорбаджи Недювица ще лиже пръстта пред Славча хайдутина? Чудно, жестокостта на навалицата като че поомекна. Зрелището на унижението и на това дълбоко отчаяние събуди в душите вместо одевешната омраза ново някое, по-благо чувство... Скръбта на Недювица, която най-после в нищо не беше грешна и виновна пред тях, ги трогна.

– Горката невеста! – обадиха се неколцина.

После, като по един мълчалив наговор, раздадох се гласове към войводата:

- Войводо, войводо, молим ти се, остави жив Недя.
- Пусни го, пусни го! – обадиха се други.
- Нека си дойде, да знае, че на наше здраве живее.
- Прощаваме му!

Гласове за милост и за прошка излязоха от всички гърла. За честта на човешината ни един глас не се издигна за смърт.

- Добре! – каза Славчо.

Па като се обърна към Недювица, каза й:

– Булка Недювице, довечера ще чакаш на софра и Недя... От мене дума имаш... Хай донеси сега от тригодишното, та ни почерпи за добър път.

Щастливата Недювица не знаеше какво да каже от радост... Тя само целуваше ръцете на ония, които чу, че измолиха Недя.

– Па вече да си събира ума мъжът ти, да бъде челяк и да помни, че е българин – казаха й наставително по-старите.

– Бива, бива, като пиле добър, като ангел незлобен ще бъде Недю... Ще бъде, ще видите, аз ви казвам – отговаряше тя несъзнателно.

– Хай, каквото рече войводата: донеси от тригодишното да черпиш... Петковден е ваш.

Булка Недювица се завтече тичешком и скоро подир това бурето с бялото тригодишно вино на чорбаджи Недя се точеше и изпразваше на мегданя с весели благословии и разговори.

Сякаш че всичките сега бяха щастливи, че са спомогнали за едно добро нещо.

Подир това произшествие дружината вече се изгуби, нищо не се чу за нея.

Различни слухове се разнасяха за нея. Едни думаха, че тя е минала в друго място да се подвизава, други уверяваха, че са я изсекли до косъм някъде във Врачанския балкан, трети казваха друго.

Истината беше, че Славчо бе разпуснал дружината си и заедно с жена си бе минал в Сърбия, в Неготин, дето се бе и заселил.

С по-голямата част от видинската хазна, която се беше отстъпила нему, той захвана търговия и благодарение на трудолюбието си и умението си той в скоро време разбогата и доби предно място между първенците в Неготин.

Когато се освободи България, неготинският търговец се пресели пак в отечеството си и сега е в Р... мирови съдия.

И длъжни сме да кажем: един от добрите мирови съдии. Той тъй добре умееше сега да дава правда, както някога умееше да дава ритници в корема. На какво се не учи човек?

Няколко думи още: последният подвиг на Славча в Бели Мел, т.е. слизането му с дружината навърх Петковден в селото и хващането ѝ на хорото, остана тайна и никога турците не узнаха това сърдечно побратимяване на белимелчани с разбойниците.

Едничкият лош човек, който би могъл да обади това на властта, беше Недю.

А Недю наистина се завърна още на Петковден вечерта при жена си. Но от тоя ден Недю стана друг човек... Читателите ще разберат това, когато им кажем, че помежду многото селяни, откарани на 1876 г. вързани в София, като подозрени пособници на Ботевата чета, начело караха Недю белимелчанина!

1890 г.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Надежда Владимирова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5005>]